01/04/2023

Η 1η Απριλίου της ΕΟΚΑ -Οι εξομολογήσεις συναγωνιστών και συγγενών αγωνιστών

/ Ιστορία - Εθνικά Θέματα

Ήταν 1η Απριλίου της ΕΟΚΑ η αρχή που ακούστηκε στην Κύπρο η φωνή του Γεώργιου Γρίβα Διγενή, που καλούσε τους αντάρτες σε αποτίναξη του Αγγλικού ζυγού από τις πλάτες τούτου του δύσμοιρου τόπου.

Το μεγαλύτερο κατόρθωμα των **Κυπρίων**, τέσσερα και πλέον χρόνια αργότερα θα γινόταν πραγματικότητα. Η χώρα μας, θα γινόταν ανεξάρτητο κράτος, δυστυχώς όμως όχι για πολύ....

Ξημέρωσε πάλι αυτή η σπουδαία μέρα που από τη μια μας κάνει να αισθανόμαστε περήφανοι αφού οι πρόγονοί μας έδωσαν το αίμα τους για τη λευτεριά, αλλά από την άλλη λυπούμαστε που η θυσία τους κράτησε την Κύπρο ενωμένη κα ανεξάρτητη για μόλις δεκατέσσερα χρόνια, μέχρι τη μέρα του μαύρου πραξικοπήματος και της **τουρκικής εισβολής.**

Image not found or type unknown

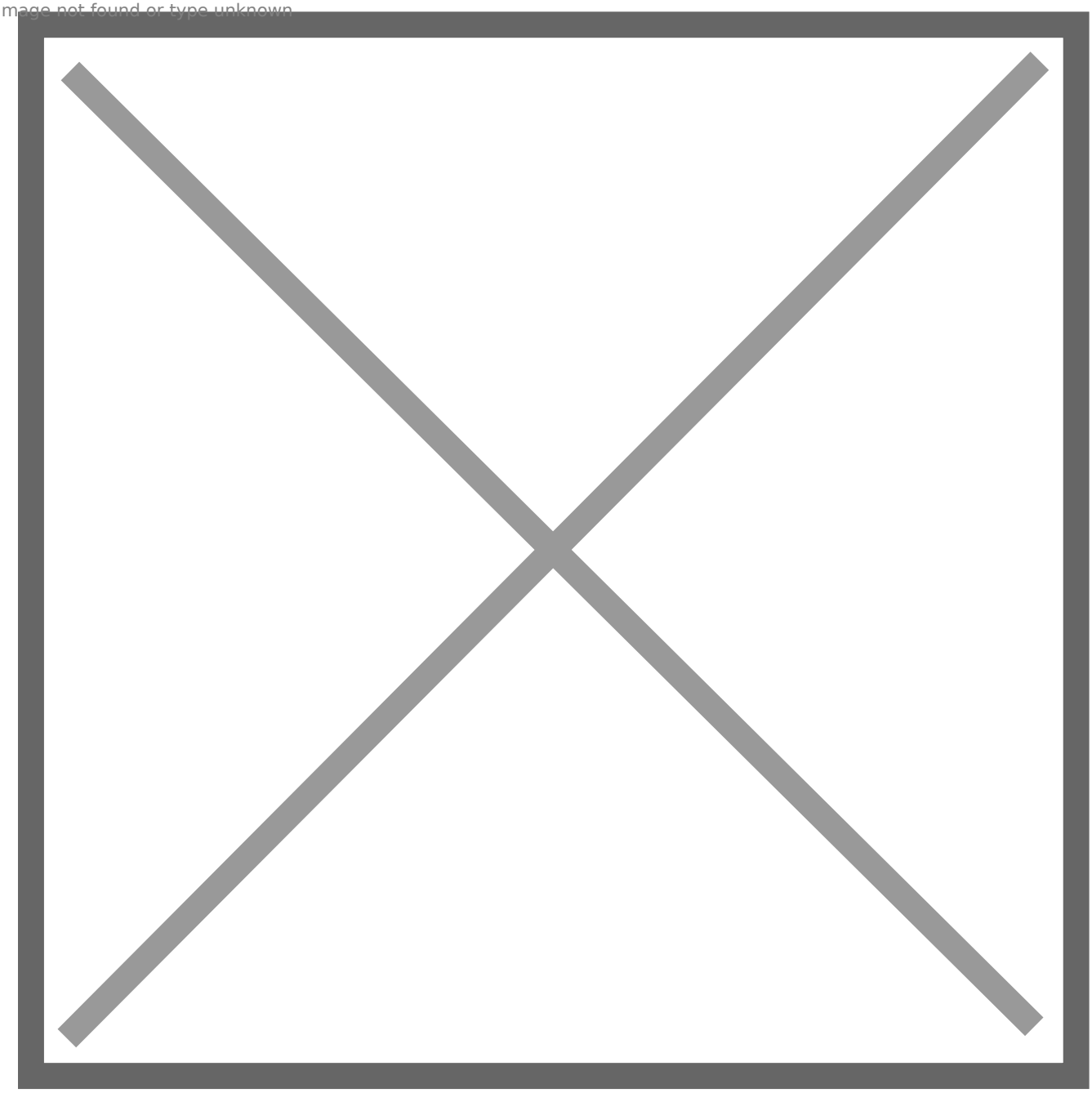

Στα χρόνια του αντάρτικου σπουδαίες μορφές του αγώνα, όπως αναφέρει το reporter.com.cy άφησαν την τελευταία τους πνοή, χωρίς να νοιάζονται για τον εαυτό τους, παρά μόνο για την πατρίδα και την ελευθερία της. Πολλοί γονείς έχασαν τα παιδιά τους, μα ήταν περήφανοι που πέθαναν για την Κύπρο και δεν πρόδωσαν εκείνο τον αγώνα, τις αξίες και τα ιδανικά που τους είχαν γαλουχήσει.

Γρηγόρης Αυξεντίου, Ευαγόρας Παλληκαρίδης, Μάρκος Δράκος, Ιάκωβος Πατάτσος, Μόδεστος Παντελή, Στυλιανός Λένας, Ανδρέας Ζάκος, Μιχαλάκης Καραολής, Ανδρέας Κάρυος, Ηλίας Παπακυριακού, Φώτης Πίττας, Χρήστος Σαμάρας *και* ***Χαράλαμπος Μούσκος*** ήταν τα πιο γνωστά

μέλη της **Εθνικής Οργάνωσης Κυπρίων Αγωνιστών**, όμως πολλοί άλλοι έκαναν επίσης αθόρυβο αγώνα για να απελευθερώσουν την Κύπρο.

Γονείς, αδέλφια και συναγωνιστές των ηρώων της **ΕΟΚΑ** αρκετά χρόνια μετά το τέλος του αγώνα μίλησαν για όσα είχαν ζήσει είτε σε μάχες, είτε στα κρατητήρια που κρατούνταν οι αγωνιστές, πριν τους οδηγήσουν οι Άγγλοι στο εκτελεστικό απόσπασμα.

Σε εκπομπή του **Ραδιοφωνικού Ιδρύματος Κύπρου**, του 1985, η οποία βρίσκεται αναρτημένη στον **Ψηφιακό Ηρόδοτο,** μίλησε μεταξύ άλλων ο **Αυγουστής Ευσταθίου,** συναγωνιστής του **Γρηγόρη Αυξεντίου** και τελευταίος άνθρωπος που τον είδε ζωντανό, πριν μπει στο πάνθεον της κυπριακής ιστορίας.

«Ήταν 3 Μαρτίου 1957. Από ορισμένες κινήσεις των Άγγλων καταλάβαμε ότι το κρησφύγετό μας ήταν καρφωμένο. Ο Αυξεντίου μας διέταξε να βγούμε και ο Αντώνης Παπαδόπουλος τον ρώτησε τι θα κάνει. Εκείνος είπε τρεις φορές "εγώ πρέπει να πεθάνω". Έμεινα λίγα λεπτά έξω από το κρυσφήγετο. Ύστερα όταν βρήκα την ευκαιρία μπήκα ξανά και πολέμησα για έξι ώρες με τον Αυξεντίου. Είμαι ευγνώμων που πολέμησα μαζί του και έζησα τις τελευταίες ώρες της θυσίας του. Μας έριξαν πεζίνα και τρεις χειροβομβίδες. Εγώ στεκόμουν στην πόρτα. Ο Αυξεντίου ήταν στο βάθος και είδα τον στις φλόγες. Είπε μου "μεν φοάσαι ρε μισκή, μεν φοάσαι". Τούτα ήταν τα τελευταία του λόγια όταν εθυσιάζετουν για την ελευθερία της Κύπρου. Εγώ τον ζηλεύω γιατί εκείνη τη μέρα χτυπούσαμε μαζί την πόρτα της αθανασίας, αλλά άνοιξε μόνο για αυτόν».

Τα λόγια του Πατάτσου στην μάνα του Ροδού

Ιδιαίτερα σημαντικά ήταν και τα λόγια της μητέρας του ήρωα **Ιάκωβου Πατάτσου,**

Ροδούς, για την τελευταία συνάντηση που είχε με τον γιο της πριν την εκτέλεσή του.

Ακόμα κι όταν ήξερε ότι ήρθε η ώρα του να θυσιαστεί για την Κύπρο, όπως εξιστόρησε η μητέρα του, δεν τον ένοιαζε ο εαυτός του, αλλά ο αγώνας και η έκβασή του. Ήθελε να βοηθήσει τους υπόλοιπους αντάρτες να πετύχουν το μεγάλο στόχο που δεν ήταν άλλος από την λευτεριά.

«Όταν πήγαινα κάθε μέρα να δω τον γιο μου τον Ιάκωβο Πατάτσο στις φυλακές, πάντοτε ήταν μέσα στο κελί και του έλεγα να κάνει ένα βήμα πίσω να τον δω από το φως που αντανακλούσε. Την τελευταία μέρα τον έβγαλαν από το κελί και με ρώτησε αν ήρθε ο κ. Γλαύκος Κληρίδης να βγάλει τις πόμπες που είχε φυλαγμένες στο δωμάτιό του. Του είπα ήρθε, αλλά δυσκολεύτηκε πολύ γιε μου να τις βγάλει. Μου είπε μάλιστα ότι φύλαξε σε ένα καύκαλο πόμπες και δυναμίτες. Μου το αποκάλυψε γιατί θα έρχονταν αγωνιστές να πιάνουν πόμπες τζαι να μεν φοούμαι γιατί εμίνησκα μόνη μου. Εφίλησέ με, εφίλησά τον τζαι αποχαιρετιστήκαμε. Εν τον εξαναείδα ζωντανό».

Όσα είπε ο Παλληκαρίδης στον πατέρα του

Η **Ολυμπιάδα Χαραλάμπους** μαζί με την **Μαρία Μαυρομμάτη** ήταν από τι τελευταίες που είδαν ζωντανό τον ήρωα **Ευαγόρα Παλληκαρίδη,** πριν οι Άγγλοι δολοφόνοι τον οδηγήσουν στην κρεμάλα, για να πάρει την ανηφοριά που θα τον έβγαζε στη λευτεριά.

Κατά την επίσκεψή της ήταν μαζί της η **Μαρία Μαυρομμάτη** και όπως περιέγραψε, ο Ευαγόρας ήταν μέσα στο κελί του χαρούμενος. «Ήρθε ο πατέρας του και τότε ο Ευαγόρας του είπε η ποινή μας εν κομμένη. Ο πατέρας του, άρχισε να λέει ένα ποίημα του **Βασίλη Μιχαηλίδη** που μας συγκίνησε όλους. *“Σφάξε μας ούλους τζι’ ας γενή το γαίμαν μας αυλάτζιν, κάμε τον κόσμον ματζιελλειόν τζιαι τους Ρωμιούς τραούλλια, αμμά ξέρε πως ίλαντρον όντας κοπή καβάτζιν τριγύρου του πετάσσουνται τρακόσια παραπούλια. Το ‘νιν αντάν να τρώ’ την γην τρώει την γην θαρκέται, μα πάντα τζιείνον τρώεται τζιαι τζιείνον καταλυέται”».*

Θυμάται ακόμα που τον ρώτησαν τι ήθελε να του πάρουν όταν θα τον επισκέπτονταν ξανά και ζήτησε από τον πατέρα του μόνο τον σταυρό του. *«Εμείς είμασταν θλιμμένοι τζαι τζίνος ήταν ολόγελος. Είπε μας εν να δει την ελευθερία η πατρίδα μας. Όταν στραφήκαμε στο χωρκό δεν ετζιμηθήκαμε ούλλοι νύχτα...»*

«Ξύπνα και πάρτες πόμπες σου, χτύπα και πάλι τον εχθρό αθάνατέ μας Λένα»

Συγκινητικά τα όσα περιέγραψε και ο συναγωνιστής του ήρωα Στυλιανού Λένα, Παναγιώτης Αριστείδου για τη μάχη που έδωσαν με τους Εγγλέζους και τη σύλληψη του Λένα.

Ήταν **17 Φεβρουαρίου 1957** και ώρα 10:00 το πρωί. Βρίσκονταν με τον Στυλιανό Λένα, μεταξύ Ποταμίτισσας και Πελενδριού. Εκείνη την ώρα ήρθε ο σύνδεσμός τους, κάποιος Σάββας Παμπακάς και τους έφερε την επιστολογραφία. Ξεκίνησαν πεζοί με τον Λένα να πάνε στον Αμίαντο για να ετοιμάσουν πυροκροτητές και να δώσουν οδηγίες, για να θέσουν ενέδρες και ανατινάξεις οι ομάδες των χωριών. Μόλις αναχώρησαν άκουσαν πολλούς πυροβολισμούς και ο **Αριστείδου** πρόσεξε πως περίπου στα 150 μέτρα έτρεχαν Άγγλοι στρατιώτες και αντιλήφθηκε ότι οι συναγωνιστές του έπεσαν σε ενέδρα.

«Ο Λένας κρατείτο για 40 μέρες στο Ακρωτήρι και δεν ομολόγησε τίποτα. Όταν πήγαν να τον δουν οι δικοί του, τους είπε γιατί πήγαν και δεν του έφεραν καλύτερα δηλητήριο να πιει. Ο Λένας ήταν εναντίον οποιασδήποτε παραδοχής αντάρτη. Έπρεπε να πολεμήσει και να πέσει μαχόμενος. Ο Λένας σε εκείνη τη μάχη τραυματίστηκε σοβαρά και οι Άγγλοι κατάφεραν να τον συλλάβουν ζωντανό.

Μετά τη σύλληψη του Λένα οι Άγγλοι κατέβηκαν κατά χιλιάδες με τα ελικόπτερα και τα αυτοκίνητα. Οι αντάρτες προσπαθούσαν να σπάσουν τον κλοιό και να φύγουν. Μια ομάδα του Λένα έπεσε σε ενέδρα, με αποτέλεσμα να χάσει τη ζωή του ο Δημητράκης Χριστοδολού από τη Δερύνεια».

Αργότερα, έγραψε ένα δίστιχο για τον ήρωα που έλεγε, «ο θρύλος σου αθάνατος παντοτινά θα μείνει και τ’ ονομα σου σύμβολο της λευτεριάς θα γίνει. Ξύπνα και πάρτες πόμπες σου σαν πρώτα ανδριωμένα, χτύπα και πάλι τον εχθρό αθάνατέ μας Λένα».

Ενημερώθηκαν για τη θυσία του αδελφού του από το ραδιόφωνο

Ο ήρωας **Χαράλαμπος Πεττεμερίδης** από τα Καννάβια ήταν αντάρτης για μεγάλο διάστημα στα δύσβατα μέρη της **Μαδαρής**. Στις 5 Οκτωβρίου 1958 πήρε μαζί με τους συναγωνιστές του, από την ηγεσία της ΕΟΚΑ, εντολή να στήσουν ενέδρα στα μαύρα δάση της Μαδαρής. Για κακή τους τύχη δεν πέρασαν οι Άγγλοι και έμειναν μέχρι το επόμενο βράδυ, όταν και πάλι δεν πέρασαν οι Εγγλέζοι. Τελικά άρχισαν μαζεύουν τα πράγματά τους για να φύγουν, αλλά έπεσαν πάνω τους οι Εγγλέζοι και άρχισε μια άνιση μάχη.

Ο αδελφός του **Αλέξης Πεττεμερίδης** είχε πει τότε στην εκπομπή πως «ο Χαράλαμπος πληγώθηκε στη μάχη, οι σύντροφοί του έφυγαν γιατί δεν ήξεραν ότι τραυματίστηκε. Τελικά ο αδελφός μου κατέληξε σε εκείνη τη μάχη και τον βρήκαν οι Άγγλοι την επόμενη μέρα και τον πήραν στο σανατόριο. Εμείς μάθαμε για το θάνατό του από το ραδιόφωνο.

Η μάνα μας μέσα από τον πόνο της είχε πει τότε, *"σε έχασα Χαράλαμπε μου, αλλά εν πειράζει μιας τζαι επήες πολεμώντας για την ελευθερία της πατρίδας μας"».*

Η εξ' επαφής εκτέλεση του Μάρκου Δράκου

Ο ήρωας Μάρκος Δράκος έπεσε μαχόμενος στην περιοχή Ευρύχου, όταν έπεσε σε ενέδρα με συναγωνιστές του, μεταξύ των οποίων και ο Σάββας Ταλιαδώρος. Όπως εξιστόρησε ο κ. Ταλιαδώρος, το κρυσφήγετό τους ήταν στον Τρουλλινό, στον Καλοπαναγιώτη.

*«Κάναμε την μεγάλη ενέδρα και οι Άγγλοι είχαν μεγάλες απώλειες. Απ' εκεί πήγαμε στα Καλιανά για να κάνουμε νέα ενέδρα. Θα μας έφερναν τους τσίγκους για να στήσουμε κρυσφήγετο. Μπροστά πήγαινε ο μακαρίτης ο **Μάρκος Δράκος,** δεύτερος ήταν ο **Κώστας Λοΐζου** και τρίτος εγώ. Εκείνη την ώρα άστραψε και άρχισαν οι ριπές, ήταν ενέδρα των Εγγλέζων. Εκεί σκοτώθηκε ο **Μάρκος Δράκος.** Ο Δράκος έβαζε 29 σφαίρες στη σφαιροθήκη του και όπως ακούσαμε από το ανακοινωθέν στη σφαιροθήκη του βρέθηκε μία σφαίρα. Αυτό σημαίνει ότι αλληλοκοιτάχθηκαν με τους Εγγλέζους και πυροβολήθηκαν. Ο **Δράκος** δέχθηκε εξ επαφής 36 σφαίρες.*

Τον έζησα 33 μήνες στο αντάρτικο, πάντοτε προτιμούσε να υποφέρει αυτός. Έκανε τις πιο βαριές δουλειές και έτρωγε το λιγότερο φαγητό. Μας έλεγε πάντα βγήκαμε στον αγώνα για να ελευθερώσουμε την πατρίδα μας. Αυτόν είχα για σύντροφο, αυτόν είχα για αφέντη, αυτός πάντα με έπαιρνε όπου είχε μάχες, γλέντι».

Η απόκρυψη του θανάτου του Παντελή Κατελάρη

Τη δική του εμπειρία από τον αγώνα μοιράστηκε ο Κώστας Κατελάρης, αδελφός του ήρωα Παντελή Κατελάρη, από το Επισκοπειό, ο οποίος υπήρξε ηγετικό στέλεχος της ΕΟΚΑ στην περιοχή Ορεινής.

Στις 27 Οκτωβρίου 1957, ο Παντελής Κατελάρης ενώ ασχολείτο με την κατασκευή βομβών, με τη βοήθεια του 11χρονου αδελφού του Τουμάζου, εντοπίστηκε από τους Άγγλους οι οποίοι συνέλβαν και τους δύο. Ο **Κατελάρης** βασανίστηκε και όπως έγραφε στην οικογένειά του, σκεφτόταν να δραπετεύσει. «*Είπε στον ανακριτή **Γκριν** ότι θα τους οδηγούσε σε κρύπτη όπλων στο χωριό μας, την οποία να σημειώσω ότι είχε από προηγουμένως εκκενώσει ο ίδιος. Όταν πήγαν εκεί ο **ι Άγγλοι** δεν βρήκαν τίποτα και ο Γκριν τον απείλησε ότι θα του έκανε*

μεγαλύτερα βασανιστήρια. Στην επιστροφή κοντά στα κρατητήρια της Λακατάμιας, λόγω του συνωστισμού τροχαίας που υπήρχε κατάφερε να δραπετεύσει και επικηρύχθηκε έναντι πέντε χιλιάδων λιρών. Σε γράμμα που μας έγραψε πετούσε από τη χαρά του γιατί πήρε τα συγχαρητήρια του ***Διγενή*** *. Στη συνέχεια ενώθηκε με το αντάρτικο. Στις 19 Ιανουαρίου 1958 βρήκε τραγικό θάνατο από έκρηξη στο κρησφύγετό του.*

Για το θάνατό του ενημερώθηκα την ίδια μέρα και έδωσα τη συγκατάθεσή μου να ταφεί μυστικά για να μην προδοθεί η οργάνωση. Κράτησα το μυστικό του θανάτου του για 14 μήνες. Στη μάνα μου το είπαμε δύο μέρες πριν κατέβουν οι αντάρτες από το βουνό αφού περίμενε να τον υποδεχθεί νικητή και δαφνοστεφανωμένο».

Η «ανακούφιση» για το θάνατο του αδελφού του

Μια από τις πιο δραματικές εξιστορήσεις ήταν αυτή του κ. **Βάσου Χατζηθεοδοσίου**, ο οποίος έμαθε από το ραδιόφωνο για το θάνατο του αδελφού του Θεοδόση, στην Αμμόχωστο, το 1957.

«Τις αυγινές ώρες της 17ης Δεκεμβρίου 1957, οι Εγγλέζοι περικύκλωσαν το σπίτι του Θεοδόση στους Στύλλους, στην ίδια αυλή που ήταν και το πατρικό μας σπίτι. Ο Θεοδόσης ήταν μόνος στο σπίτι εκείνο το βράδυ. Όταν ξημέρωσε οι Εγγλέζοι πήραν τον αδελφό μας τον ***Κυριάκο*** *στην αυλή για να αναγνωρίσει τον νεκρό. Τότε μέσω ενός διερμηνέα του ανακοίνωσαν ότι ο Θεοδόσης προσπάθησε να σπάσει τον κλοιό για να γλυτώσει τη σύλληψη και τον πυροβόλησαν.*

Συγχωριανοί μας που τον πήραν να τον θάψουν διαπίστωσαν ότι είχε πάρα πολλές κακώσεις, άρα οι Άγγλοι τον βασάνισαν πριν τον σκοτώσουν. Εγώ ήμουν στη φυλακή εκείνο το βράδυ, όταν το ραδιόφωνο έλεγε ότι αρχηγός της ***ΕΟΚΑ*** *δολοφονήθηκε στην επαρχία* ***Αμμοχώστου.*** *Ένιωσα μια ανακούφιση όταν άκουσα ότι ήταν ο αδελφός μου και όχι ένας από τους μεγάλους αρχηγούς της οργάνωσης στην περιοχή μας. Αν ήταν ένας από τους μεγάλους αρχηγούς το πλήγμα θα ήταν μεγαλύτερο. Η οργάνωση ήταν μεγαλύτερη από τη ζωή των δικών μας ή ακόμα και από τη δική μας τη ζωή.*